

УДК 342.951:351.817:004

DOI [https://doi.org/10.32782/2304-1587/2025-27-2\(41\)-2](https://doi.org/10.32782/2304-1587/2025-27-2(41)-2)

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Батіщев Сергій Олександрович

аспірант,

Приватна установа «Науково-дослідний інститут публічного права»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7337-6557>

Статтю присвячено ідентифікації змісту та сутності адміністративно-правового захисту інформації.

Констатується, що адміністративне право в механізмі формування стійкого інформаційного середовища в Україні відіграє одну з ключових ролей, адже з-поміж того, що визначає порядок організації та функціонування органів публічної адміністрації, які здійснюють адміністративно-правовий захист інформації, також забезпечує організаційну основу для реалізації інших важливих заходів, пов'язаних із протидією інформаційним загрозам, безперервністю перебігу важливих інформаційних процесів, впровадженням цифрових рішень в буденність тощо.

Визначено, що адміністративно-правовий захист інформації є різновидом діяльності органів публічної адміністрації, що безпосередньо пов'язаний із забезпеченням стійкості інформаційного середовища індивідуального, колективного та національного рівнів через реалізацію заходів превентивного й оперативного характеру, спрямованих на запобігання порушенням, відновлення порушених прав та інтересів суб'єктів інформаційних відносин, а також створення умов для безпечного використання інформації як стратегічного ресурсу в публічних цілях. Зауважено, що індивідуальний, колективний та національний рівні інформаційного середовища є взаємопов'язаними.

Запропоновано виокремлювати два базові різновиди адміністративно-правового захисту інформації, виходячи з об'єкта: відкрита інформація або інформація з обмеженим доступом.

Підсумовується, що в загальному контексті його зміст охоплює комплекс відповідних заходів, що спрямовані як на гарантування інформаційних прав особи, так і на захист національних інтересів у сфері інформаційної безпеки; він виступає ключовим механізмом реалізації державної інформаційної політики, забезпечуючи належне функціонування правового режиму доступу до відкритої та обмеженої інформації в безпековому контексті.

Ключові слова: адміністративно-правова охорона, адміністративно-правове-забезпечення, адміністративно-правовий захист, інформаційна політика, інформація, публічна адміністрація, стійкий розвиток.

Batishchev Serhii. Administrative and legal protection of information: theoretical and legal analysis

The article is devoted to identifying the content and essence of administrative-legal protection of information. It is noted that administrative law plays a key role in the mechanism of forming a stable information environment in Ukraine, since, in addition to determining the procedure for organizing and functioning of public administration bodies that carry out administrative-legal protection of information, it also provides the organizational foundation for implementing other important measures related to countering information threats, ensuring the continuity of critical information processes, and introducing digital solutions into everyday practice.

It is established that administrative-legal protection of information is a type of activity of public administration bodies directly related to ensuring the stability of the information environment at the individual, collective, and national levels through the implementation of preventive and operational measures aimed at preventing violations, restoring infringed rights and interests of subjects of information relations, as well as creating conditions for the safe use of information as a strategic resource for public purposes. It is noted that the individual, collective, and national levels of the information environment are interrelated.

It is proposed to distinguish two basic types of administrative-legal protection of information, namely, protection of open information or information with restricted access.

In general, it is summarized that its content encompasses a set of measures aimed both at guaranteeing the informational rights of individuals and at protecting national interests in the field of information security; it serves as a key mechanism for implementing state information policy, ensuring the proper functioning of the legal regime of access to open and restricted information in a security context.

Key words: administrative-legal protection, administrative-legal provision, administrative-legal safeguarding, information policy, information, public administration, sustainable development.

Вступ. Варто погодитись із тим, що інформаційна сфера характеризується високими темпами розвитку, що обумовлено зростанням ролі інформації та інформаційних ресурсів у всіх процесах суспільної життєдіяльності. Політичні, економічні, соціальні та культурні інститути значною мірою відчують вплив інформаційно-комп'ютерних технологій та змісту інформаційних продуктів, що поширюються за їх допомогою. Така тенденція трансформації значення суспільного інформаційного обміну потребує активної державної діяльності з метою впорядкування інформаційних процесів, а проведення ефективної державної інформаційної політики набуває надзвичайної актуальності [1, с. 37].

Згідно з нормативними положеннями, основними напрямками державної інформаційної політики є: забезпечення доступу кожного до інформації; забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації; створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства; забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень; створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування; постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів; забезпечення інформаційної безпеки України; сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та входженню України до світового інформаційного простору [2]. Однак варто враховувати, що за сучасних умов першочерговим завданням державної інформаційної політики України є стримування та протидія загрозам інформаційній безпеці України та нейтралізація інформаційної агресії, у тому числі спеціальних інформаційних операцій держави-агресора, спрямованих на підлив державного суверенітету, територіальної цілісності України, забезпечення інформаційної стійкості суспільства та держави, створення ефективної системи взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суспільством, а також розвиток міжнародної співпраці у сфері інформаційної безпеки на засадах партнерства та взаємної підтримки [3].

Вважаємо, що за таких умов питання адміністративно-правового захисту інформації набуває особливого значення, адже держава є центральним та основоположним актором, здатним організувати й забезпечити інформаційну стійкість, протидію загрозам і підтримання належних умов для безпечного функціонування інформаційного простору.

Матеріали та методи. Дослідження ґрунтується на використанні наукових публікацій вітчизняних вчених, що вивчали суміжні до аналізованої проблематики питання, як-от М. Вавринчук, О. Когут, Т. Перун, Н. Троцюк, Н. Петрина, О. Шарук, О. Коцовська, К. Гарбузюк, Л. Кожура, М. Шиленко, О. Єшук, В. Бєлєвцева, а також чинного адміністративного й інформаційного законодавства України. Обґрунтованість та цілісність його положень забезпечена завдяки комплексному застосуванню базових методів здійснення наукової роботи, серед яких методи аналізу та синтезу, узагальнення, діалектичний, системно-структурний і формально-юридичний.

Результати. Положеннями Закону України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ передбачено, що під категорією «захист інформації» варто розуміти «сукупність правових, адміністративних, організаційних, технічних та інших заходів, що забезпечують збереження, цілісність інформації та належний порядок доступу до неї» [2].

Ми поділяємо думку Т. Перуна, що головну роль в ефективності захисту інформації має відігравати адміністративне право як право, яке регламентує управлінську діяльність суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки. Вчений зауважує, що «норми адміністративного права забезпечують реалізацію механізму управління в різних сферах життєдіяльності, встановлюють відповідні правові режими, які повинні стати ефективним інструментом державного управління в досліджуваній сфері» [4, с. 16].

Зауважимо, що з боку наукової доктрини термін «правовий захист» в адміністративному праві здебільшого зводиться до діяльності компетентних органів державної влади, органів управління й місцевого самоуправління [5, с. 116–117], яка об'єктивує реалізацію відповідних заходів. Спеціалізовано означена діяльність іменується як адміністративно-правовий захист [6, с. 25].

Однак варто зауважити, що національне законодавство й наукові джерела іноді використовують для позначення того самого явища різні терміни. До таких термінів належать терміни «охорона» та «захист». Як зазначає О. Коцовська, у законодавстві відсутнє тлумачення цих понять, до того ж інколи видається, що законодавець використовує ці терміни в одних випадках як синоніми, в інших – як різні за змістом. Тлумачні словники української мови також не дають чіткого визначення згаданих вище понять і переважно не розмежовують їх за змістом, а також не дають нам відповіді на питання про конкретний зміст та співвідношення понять «охорона» та «захист» [7, с. 270–271; 8, с. 38]. Тому цілком зрозуміло, чому наукові праці не містять єдиного погляду на розуміння правової категорії «адміністративно-правовий захист». Л. Кожура уточнює, що часто вказане поняття ототожнюється з такими термінами, як «адміністративно-правове забезпечення» чи навіть «адміністративно-правова охорона», а також використовується у вузькому та широкому розумінні з різним змістовним навантаженням [9, с. 119]. Приміром, М. Шиленко під час дослідження одного з видів адміністративно-правової охорони ототожнює її із захистом [10, с. 1193]. К. Гарбузюк стверджує, що аналіз дає змогу виділити у його дефініції об'єкт охорони (захисту) – суб'єкт малого підприємництва, а як суб'єкта охорони (захисту) – публічну адміністрацію [8, с. 38]. Натомість учена О. Єшук вважає, що адміністративно-правова охорона є широким поняттям, що охоплює дефініцію адміністративно-правового захисту [11, с. 53].

Варто вказати також те, що за загальним контекстом означений термін є застосовним до правовідносин захисту прав, свобод та законних інтересів особи (осіб) [6, с. 25]. Навіть законодавче визначення категорії «захист інформації» є тому підтвердженням. Проте його зміст виходить за межі лише інтересів окремих

фізичних чи юридичних осіб, оскільки охоплює і публічний інтерес, безпосередньо пов'язаний з безпекою інформаційного середовища.

Тому нам імпонує твердження, що адміністративно-правовий захист, як і адміністративно-правова охорона чи адміністративно-правове забезпечення, логічніше розглядати з позиції самостійних врегульованих процесів, що мають різні завдання та механізми реалізації. Узагальнено та схематично їх співвідношення можна представити так: забезпечення спрямовується на охорону та захист, а охорона та захист – реалізуються в тісній взаємодії. Причому саме визначення адміністративно-правового захисту має розглядатися з дуальної інтерпретації об'єктної складової. Мається на увазі, що, крім юридичного відношення особи до конкретного інтересу (зазвичай права на щось), має враховуватися його безпосередній стан із позиції убезпечення від зміни властивостей чи характеристик, руйнування або загалом знищення [12].

Така думка видається цілком обґрунтованою, адже, за влучними твердженнями Т. Перуна, як і будь-який інший товар, інформація має власника, який володіє правом розпоряджатися інформацією на свій розсуд, а її несанкціоноване використання тягне за собою матеріальні втрати для її правовласника, несанкціоновані дії з інформацією стають підставою для настання шкоди для держави, громадян, суб'єктів господарювання [4, с. 27]. Водночас, як зауважено попередньо, у сучасних умовах інформація стає стратегічним ресурсом, правий захист якої диктується необхідністю розвитку економіки, формування громадянського суспільства, забезпечення безпеки держави та громадян [4, с. 28].

Таким чином, адміністративно-правовий захист інформації визначаємо як різновид діяльності органів публічної адміністрації, що безпосередньо пов'язаний із забезпеченням стійкості інформаційного середовища індивідуального, колективного та національного рівнів через реалізацію заходів превентивного й оперативного характеру, спрямованих на запобігання порушенням, відновлення порушених прав та інтересів суб'єктів інформаційних відносин, а також створення умов для безпечного використання інформації як стратегічного ресурсу в публічних цілях.

Зауважимо, що індивідуальний, колективний та національний рівні інформаційного середовища є взаємопов'язаними, тому об'єктами адміністративно-правового захисту інформації є будь-які види інформації, з приводу якої суб'єкти права вступають у певні правовідносини та здійснюють свої права й обов'язки. Слід зазначити, що всі види інформації в Україні згідно із законодавством мають певний порядок доступу, що надає їй відповідний правовий статус. Так, відповідно до статті 20 Закону України «Про інформацію» за порядком доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом [2; 13, с. 127]. Отже, слід виокремлювати два базові різновиди адміністративно-правового захисту інформації, а саме об'єктом якого є відкрита інформація або інформація з обмеженим доступом.

Приміром, В. Белевцева адміністративно-правовий захист інформації з обмеженим доступом визначає як сукупність засобів попередження, припинення та примусу, які вживаються власниками інформації з обмеженим доступом або іншими суб'єктами, які мають адміністративно-юрисдикційні повноваження, з метою запобігання заподіяння шкоди інтересам власника інформації та її неконтрольованому використанню [13, с. 129]. Ми більш схильні до думки, що адміністративно-правовий захист інформації з обмеженим доступом має на меті гарантування прозорості діяльності держави та реалізацію права громадян на інформацію. Водночас адміністративно-правовий захист відкритої інформації стосується забезпечення реалізації конституційного права кожного на вільний доступ до інформації, а також на недопущення неправомірних обмежень чи ускладнень у користуванні нею.

Таким чином, можна стверджувати, що адміністративно-правовий захист інформації виступає ключовим механізмом реалізації державної інформаційної політики, забезпечуючи належне функціонування правового режиму доступу до відкритої та обмеженої інформації в безпековому контексті.

Висновки. За результатами проведеного дослідження видається можливим визначити такі ключові тези:

– адміністративне право в механізмі формування стійкого інформаційного середовища в Україні відіграє одну з ключових ролей, адже з-поміж того, що визначає порядок організації та функціонування органів публічної адміністрації, які здійснюють адміністративно-правовий захист інформації, також забезпечує організаційну основу для реалізації інших важливих заходів, пов'язаних із протидією інформаційним загрозам, безперервністю перебігу важливих інформаційних процесів, упровадженням цифрових рішень у буденність тощо;

– адміністративно-правовий захист інформації слід розглядати як самостійний різновид діяльності органів публічної адміністрації, спрямований на забезпечення стійкості інформаційного середовища різних рівнів. Його зміст охоплює комплекс превентивних, оперативних та відновлювальних заходів, що спрямовані як на гарантування інформаційних прав особи, так і на захист національних інтересів у сфері інформаційної безпеки;

– об'єктами адміністративно-правового захисту виступають усі види інформації, правовий режим доступу до яких визначений чинним законодавством.

Література:

1. Вавринчук М. П., Когут О. В. Інформаційна безпека держави. Правові засади організації та здійснення публічної влади : зб. тез II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Хмельницький, 2–8 травня 2019 р.). Хмельницький : ХУУП, 2019. С. 37–40.
2. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» : Указ Президента України від 28.12.2021 № 685/2021. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>.
4. Перун Т. С. Адміністративно-правовий механізм забезпечення інформаційної безпеки в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2019. 268 с.
5. Троцюк Н. В., Петрина Н. О. Адміністративно-правовий захист авторського права та суміжних прав: теоретико-правовий аспект. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 2. С. 115–118.
6. Шарук О. Г. Механізм адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2024. 244 с.
7. Коцовська О. Л. Зміст та сутнісні ознаки адміністративно-правової охорони прав споживачів. *Держава і право*. 2011. Вип. 54. С. 270–277.
8. Гарбузюк К. Г. До проблеми співвідношення термінів «адміністративно-правова охорона» й «адміністративно-правовий захист». *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*. Харків, 2019. С. 38–40.
9. Кожура Л. О. Адміністративно-правовий захист та охорона: поняття та співвідношення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Серія ПРАВО. Вип. 35. Ч. І. Т. 2. С. 119–122.
10. Шиленко М. В. Поняття адміністративно-правової охорони малого підприємництва. *Форум права*. 2013. № 1. С. 1188–1193.
11. Єщук О. М. Адміністративно-правова охорона і адміністративно-правовий захист: ціле і частка. *Закон і життя*. 2013. С. 49–53.
12. Sharuk O. Essence of administrative and legal protection of critical infrastructure facilities of the financial sector of Ukraine. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2023. No. 8. P. 76–80. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2023.8.08>.
13. Бєлєвцева В. В. Адміністративно-правовий захист інформації з обмеженим доступом: визначення та удосконалення. *Інформація і право*. 2016. № 2 (17). С. 127–133. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2016.2\(17\).272915](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2016.2(17).272915).

References:

1. Vavrynychuk, M.P., & Kohut, O.V. (2019). Informatsiina bezpeka derzhavy [Information security of the state. Pravovi zasady orhanizatsii ta zdiisnennia publichnoi vlad]. *Legal foundations of the organization and implementation of public authority*. In Zb. tez II Vseukrainskoi nauk.-prakt. internet-konf. (Khmelnyskyi, May 2–8, 2019) (pp. 37–40). Khmelnytskyi: KhUUP [in Ukrainian].
2. Pro informatsiiu: Zakon Ukrainy vid 02.10.1992 № 2657-XII [On Information: Law of Ukraine of October 2, 1992, No. 2657-XII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> [in Ukrainian].
3. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 15 zhovtnia 2021 roku “Pro Stratehiuu informatsiinoi bezpeky”: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 28.12.2021 № 685/2021 [On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of October 15, 2021 “On the Information Security Strategy”: Decree of the President of Ukraine of December 28, 2021 No. 685/2021]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text> [in Ukrainian].
4. Perun, T.S. (2019). Administratyvno-pravovyi mekhanizm zabezpechennia informatsiinoi bezpeky v Ukraini [Administrative and legal mechanism of ensuring information security in Ukraine]. *Candidate's thesis*. Lviv: National University “Lviv Polytechnic” [in Ukrainian].
5. Trotsiuk, N.V., & Petryna, N.O. (2015). Administratyvno-pravovyi zakhyst avtorskoho prava ta sumizhnykh prav: teoretyko-pravovyi aspekt [Administrative and legal protection of copyright and related rights: theoretical and legal aspect]. *Porivnialno-analitychne pravo*, 2, 115–118 [in Ukrainian].
6. Sharuk, O.H. (2024). Mekhanizm administratyvno-pravovoho zakhystu ob'ektiv krytychnoi infrastruktury finansovoho sektoru Ukrainy [Mechanism of administrative and legal protection of critical infrastructure facilities of the financial sector of Ukraine]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
7. Kotsovska, O.L. (2011). Zmist ta sutnisni oznaky administratyvno-pravovoi okhorony prav spozhyvachiv [The content and essential features of the administrative and legal protection of consumer rights]. *Derzhava i pravo*, 54, 270–277 [in Ukrainian].
8. Harbuziuk, K.H. (2019). Do problemy spivvidnoshennia terminiv “administratyvno-pravova okhorona” y “administratyvno-pravovyi zakhyst” [On the problem of correlation between the terms “administrative and legal

protection” and “administrative and legal safeguarding”. *Suchasni problemy pravovoho, ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku derzhavy* (pp. 38–40). Kharkiv [in Ukrainian].

9. Kozhura, L.O. (2015). Administratyvno-pravovyi zakhyst ta okhorona: poniattia ta spivvidnoshennia [Administrative and legal protection and safeguarding: concepts and correlation]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii Pravo*, 35 (1, Vol. 2), 119–122 [in Ukrainian].

10. Shylenko, M.V. (2013). Poniattia administratyvno-pravovoi okhorony maloho pidpriemnytstva [The concept of administrative and legal protection of small business]. *Forum prava*, 1, 1188–1193 [in Ukrainian].

11. Yeshchuk, O.M. (2013). Administratyvno-pravova okhorona i administratyvno-pravovyi zakhyst: tsile i chastka [Administrative and legal safeguarding and administrative and legal protection: the whole and the part]. *Zakon i zhyttia*, 49–53 [in Ukrainian].

12. Sharuk, O. (2023). Essence of administrative and legal protection of critical infrastructure facilities of the financial sector of Ukraine. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 8, 76–80. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2023.8.08> [in English].

13. Bielievitseva, V.V. (2016). Administratyvno-pravovyi zakhyst informatsii z obmezenym dostupom: vyznachennia ta udoskonalennia [Administrative and legal protection of restricted information: definition and improvement]. *Informatsiia i pravo*, 2 (17), 127–133. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2016.2\(17\).272915](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2016.2(17).272915) [in Ukrainian].

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Дата надходження статті: 30.09.2025

Дата прийняття статті: 04.11.2025

Опубліковано: 28.11.2025